

Latvijā radītas mūzikas īpatsvara palielināšana radiostacijās

Darba grupas sēde

2026.gada 1.aprīlī plkst.15.00, klātienē KM Lielajā zālē un attālināti – MS Teams platformā

Protokols Nr. 4

Dalībnieki: Ina Ločmele, Lāsma Krastiņa-Sidorenko, Egils Šēfers, Agnese Cimuška-Rekke, Kristers Pļešakovs, Baiba Liepiņa, Imants Belogrīvs, Liena Edvardsa, Elvijs Grafcovs, Skārleta Dombrovska-Latišenko, Inga Saksone, Una Klapkalne, Mārcis Auziņš, Jānis Daugavietis, Kārlis Būmeisters, Brita Barone, Gunta Līdaka, Marina Blaške, Zigmars Liepiņš, Ilva Milzarāja.

Dienas kārtība:

- Diskusija par līdz šim darba grupā iesūtītiem/apspriestiem mehānismiem, lai palielinātu Latvijā radītas mūzikas īpatsvaru radiostacijās.

K.Dagilis: prezentē vienkopus apkopotus līdz šim darba grupā izskanējušos risinājumus Latvijā radītas mūzikas īpatsvara palielināšanai radiostacijās, kā arī Ekonomikas ministrijas ieteikumus kā iespējamus mehānismus.

K.Pļešakovs: vēlreiz uzsver, ka Latvijas Raidorganizāciju asociācijas savu pozīciju nav mainījusi un mūzikas kvotas kā instrumentu neatbalsta. Jautā, kā izdarīts secinājums, ka mūzikas kvotu noteikšanai ar grozījumiem Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā ir pozitīva fiskālā ietekme, īpaši ņemot vērā, ka pie riskiem norādīts iespējamais reklāmas ienākumu samazinājums radiostacijām.

K.Dagilis: norāda, ka jāņem vērā – šajā variantā izmaiņas stātos spēkā no 2027. gada. Vienlaikus nevar ignorēt ārvalstu pieredzi, kur nav datu, kas liecinātu, ka kvotu ieviešana būtu samazinājusi radio auditoriju vai reklāmas ienākumus. Radio auditorijas samazināšanās var būt saistīta ar dzīvesstila maiņu un digitālo platformu ienākšanu tirgū.

B.Liepiņa: lai arī nav tiešu datu, ka ārvalstīs radio auditorija samazinātos kvotu ieviešanas dēļ, joprojām nav atbildēts jautājums, kāpēc radio tirgus kopumā sarūk. Kāpēc tas notiek, kādi ir iemesli, kāpēc cilvēki izvēlas straumēšanas platformas? Vai tas saistīts ar vēlmi pašiem noteikt, ko klausīties, vai tomēr zināmā mērā tas var būt saistīts arī ar vietējās mūzikas kvotām? Tas kvotu ieviešanu padara pietiekami riskantu.

Negatīvā fiskālā ietekme izpaustos kā finanšu līdzekļu aizplūšana no radiostacijām, kā arī norāda, ka Kultūras ministrija nav veikusi attiecīgus aprēķinus.

K.Dagilis: norāda, ka arī Latvijas Raidorganizāciju asociācija nav nākusi klajā ar saviem priekšlikumiem par alternatīviem instrumentiem, kas varētu veicināt Latvijā radītas mūzikas īpatsvara palielināšanu radio.

K.Pļešakovs: norāda, ka tiek virzīta vietējās mūzikas kvotu iniciatīva bez pētījuma par auditoriju un to, kā klausītāji šādas izmaiņas vērtētu. Vēlreiz uzsver, ka katra radiostacija savu piedāvājumu

ir veidojusi, balstoties uz auditorijas pieprasījumu. Auditorijas pieprasījums un klausīšanās laiks ir tieši saistīti ar reklāmas ieņēmumiem, tāpēc ir būtiski, lai auditorija nesamazinātos un radio saturs atbilstu tās interesēm.

Atkārtoti aicina Kultūras ministriju strādāt ar kultūrpolicies instrumentiem un risināt mūzikas nozares konkurētspējas izaicinājumus, līdzīgi kā tas tiek darīts citās nozarēs. Norāda, ka arī mediju nozarē tiek izmantoti dažādi atbalsta instrumenti vietējās nozares konkurētspējas stiprināšanai. Aicina Kultūras ministriju fokusēties uz risinājumiem, kas būtu ieguldījumi mūzikas industrijas attīstībā, tādējādi veicinot sabiedrības pieprasījumu pēc Latvijā radītas mūzikas, kas savukārt motivētu radiostacijas to vairāk atskaņot.

M.Auziņš: informē par pētījumu – <https://www.goldmedia.com/goldmedia-music-quotas-on-european-radio/>, kurā apskatītas vietējās mūzikas kvotu sistēmas Eiropā. Lai veicinātu savu vietējo kultūru un valodu, aptuveni 20 Eiropas valstis ir pieņēmušas dažādas vietējās mūzikas kvotu sistēmas un/vai brīvprātīgas nozares saistības. Sola uz nākošo tikšanos šo pētījumu izskatīt.

Vērš uzmanību uz trim pētījumiem, kuros analizēta vietējās mūzikas kvotu ietekme uz radio tirgu. Francijas radio sektora pārstāvji atzīst, ka kvotas rada zināmus programmēšanas ierobežojumus, tomēr ekonomiski būtiska negatīva ietekme uz reklāmas tirgu nav pierādīta. Kā galvenā tendence tiek minēta straumēšanas platformu radītā konkurence, kas reklāmas ieņēmumus ietekmē vairāk nekā kvotu politika.¹

Kā otrs piemērs minēta Kanāda, kur mūzikas pārdošana un straumēšana pēdējos gados pieaugusi par vairāk nekā 30 %. Vienlaikus reklāmas ienākumi privātajām radiostacijām kopš 2015. gada ir samazinājušies aptuveni par 10 %, taču tas galvenokārt tiek saistīts ar digitālā tirgus attīstību, nevis ar kvotu regulējumu.²

Savukārt 2021. gada organizācijas *Music Norway* pārskatā norādīts, ka vietējo mūziķu īpatsvars radio programmās palielinājies no 32 % 2005. gadā līdz 55 % 2020. gadā, vienlaikus nenovērojot negatīvas izmaiņas auditorijas dinamikā. Arī komercradio reklāmas apgrozījums saglabājies stabils.

Šo pētījumu kopsavilkumu M. Auziņš ir nosūtījis darba grupas dalībniekiem e-pastā.

E.Grafcovs: stāsta no mūziķa perspektīvas, kurš aktīvi koncertē Latvijā un ārvalstīs, ka ir grūti konkurēt starptautiski, jo, piemēram, Igaunijas un Francijas māksliniekiem pastāv vietējās mūzikas kvotas, kas nodrošina papildu ienākumus un ētera laiku. Tas kalpo kā atspēriena punkts, ko iespējams ieguldīt mūzikas eksportā.

Norāda, ka liberālā tirgus apstākļos teorētiski kvotu sistēmu varētu atcelt arī citās valstīs, tādējādi radot vienlīdzīgāku konkurences vidi attiecībā uz ētera laiku. Vienlaikus uzsver, ka Latvijā radītās mūzikas kvalitāte pēdējo desmit gadu laikā ir būtiski augusi, taču trūkst šāda atspēriena mehānisma, kas palīdzētu mūziķiem veiksmīgāk eksportēt savu produkciju ārpus Latvijas.

¹ European Audiovisual Observatory – Music and Cultural Diversity in Broadcasting 2023, www2.assemblee-nationale.fr

² Canadian Heritage Statistical Abstract 2023.

Papildus finansiālais ieguvums palīdzētu Latvijas izpildītājiem un mūziķiem kļūt starptautiski atpazīstamākiem.

A.Cimuška-Rekke: norāda, ka viena no būtiskākajām mūzikas nozares problēmām ir zema Latvijā radītas mūzikas īpatsvars radio ēterā — kopumā tie ir aptuveni 19 %, bet komercradio gadījumā tikai ap 15 %. Uzsver, ka runa nav par tām radiostacijām, kuras jau atbalsta vietējo mūzikas nozari un aktīvi ar to strādā. Vērš uzmanību, ka, piemēram, *Star FM* gadījumā, lai sasniegtu 30 % Latvijā radītas mūzikas īpatsvaru, būtu nepieciešams ēterā pievienot tikai vienu papildu Latvijā radītu dziesmu. Līdz ar to ir grūti pieņemt, ka vienas dziesmas pievienošana varētu sagraut radio auditoriju vai reklāmas tirgu.

Diskusija nav par radiostacijām, kuras ir lojālas valstij un jau atskaņo Latvijā radītu mūziku, bet gan par tām, kuru skaits Latvijā tuvojas 20 un kuras vai nu vispār neatskaņo vietējo mūziku, vai arī tās īpatsvars ir ļoti zems — ap 0,8 %. Un tā vietā ikdienā atskaņo Krievijā radītu saturu.

B.Liepiņa: jautā, kāda ir Latvijā radītas mūzikas definīcija un kas nodrošinās uzraudzību, lai pārliecinātos, ka radiostacijas šo mūziku atskaņo. Tāpat norāda, ka nepieciešami aprēķini par iespējamo pozitīvo ietekmi uz mūzikas nozari. Būtu lietderīgi veikt detalizētus aprēķinus, izvērtējot, cik lielā apjomā Latvijā radīta mūzika ir pieejama tajos žanros, kuros radiostacijas darbojas. Šāda analīze pa žanriem līdz šim nav veikta, bet tā būtu būtiska lēmumu pieņemšanai.

A.Cimuška-Rekke: iebilst pret spekulācijām par nepietiekamu Latvijā radītas mūzikas apjomu.

K.Dagilis: piekrīt, ka pa žanriem analizēti radiostaciju dati būtu noderīgi un izmantojami likumprojekta anotācijā, un aicina radioorganizācijas šādu informāciju iesniegt. Norāda, ka mūzikas nozare savukārt var sniegt datus par Latvijā radītas mūzikas pieejamību.

Vērš uzmanību, ka definīciju varianti jau tika apspriesti iepriekšējās sēdēs, un izvēlēta definīcija apzināti veidota pietiekami plaša, lai radiostacijām būtu lielākas elastības iespējas. Tā attiecas uz Latvijā radītu jaunradi, kas nav piesaistīta valodas kritērijam, un var ietvert arī instrumentālo mūziku. Savukārt fonogramma latviešu valodā balstās tieši uz valodas kritēriju.

A.Cimuška-Rekke: jautā vai šobrīd radiostacijas ir reģistrētas pa žanriem, vai pastāv specifiski žanru radio?

I.Milzarāja: norāda, ka tik specifisku žanru radiostaciju, piemēram, hiphopa, deju vai džeza mūzikai veltītu radio, reģistrā nav. Skaidro, ka frekvenču konkursos nav noteikts žanra vai formāta ierobežojumi, jo darbojas brīvas konkurences tirgus principi.

B.Barone: uzskata, ka mūzikas kvotas visvairāk varētu ietekmēt nišas radiostacijas, piemēram, SWH Rock, SWH Gold un EHR.

Z.Liepiņš: norāda, ka gadiem ar radio vairs nenodarbojos, bet saglabājušās pietiekoši daudz zināšanu, lai varētu sniegt viedokli. Uzsver, ka neviens cits nespēlēs latviešu mūziku kā tikai Latvija. Jo vairāk spēlē latviešu mūziku, jo vairāk tiek attīstīts ieradums Latvijā radītu mūziku klausīties. Norāda, ka Kultūras ministrija līdz šim neko nav darījusi un nekādus lēmumu šajā jautājumā nav pieņēmusi. Iesaka vietējās mūzikas kvotas piemērot radio grupām nevis stacijām. Iesaka vietējās mūzikas kvotu piemērot radio grupām nevis radio stacijām.

Vēršoties pie klātesošajiem darba grupas pārstāvjiem, tiek minēts, ka 2024.gadā komercradio ieņēmumi/apgrozījums bija 15,4 milj euro. AKKA/LAA un LaIPA ietur komisijas maksu un procentuālo maksājumu autoriem.

L.Edvardsa: komentē par datiem un fonogrammu daudzumu – LaIPA gada laikā tiek reģistrētas 2000 – 3000 jaunas fonogrammas. 2025.gadā bija 3528 jaunas fonogrammas, izdalot pa žanriem 37% ir pop mūzika, 17% ir roks, 9% elektroniskā mūzika, 6% – hip hops un šļāgeri un tam seko pārējie mūzikas žanri.

2024.gadā LaIPA no komercradio kopā visām stacijām iekasēja atlīdzībās 204 000 eur. Atlīdzību LaIPA aprēķina pēc mūzikas izmantojuma radio stacijās un pēc komercradio apgrozījuma jeb ieņēmumiem no reklāmas un ētera nodošanas/izmantošanu trešajām personām. No šiem 204 000 eur LaIPA Latvijas tiesību turētāj izmaksāja 82 000 eur jeb 33% un ārvalstu 120 000 eur ārvalstu.

Interesants fakts šeit izskanējis par komercradio reklāmas ieņēmumiem, jo šādus reklāmas ieņēmumus LaIPA no komercradio atskaitēs nav redzējusi. Vērš uzmanību, ka būtu vērts papētīt vai komercradio ieņēmumus var pārbaudīt vai salīdzināt. Jo 204 000 eur no komercradiostacijām ir salīdzinoši mazāka summa, nekā nupat kolēģu apspriestā pie 15,4 miljoniem komercradio ieņēmumiem/apgrozījuma.

I.Belogrīvs: komentē, ka par Latvijā radītas mūzikas definīciju jau iepriekšējās tikšanās reizēs ir diskutēts un secināts, ka mūzikas nozare neiebilst pret plašāku definīciju, kas ietver a, b, c kritērijus. Līdz ar to šajā posmā neredz nepieciešamību definīciju sīkāk dalīt.

attiecībā uz priekšlikumiem norāda, ka astoņu gadu pārejas periodu varētu uzskatīt par pietiekamu, lai radiostacijas spētu pielāgoties. Tomēr no tiesībpolitikas viedokļa būtu vēlams virzīties uz īsāku pārejas periodu, jo tas nodrošinātu vienādu regulējuma piemērošanu visiem tirgus dalībniekiem vienlaikus. Pretējā gadījumā varētu radīt nevienlīdzīgus konkurences apstākļus un veicināt auditorijas migrāciju starp radio stacijām.

Z.Liepiņš un E. Grafcovs: argumentē, ka astoņu gadu laikā būtiski mainīsies gan tirgus situācija, gan mūzikas nozare, tāpēc ir svarīgi vietējās mūzikas īpatsvaru radio ieviest jau no nākamā gada.

I.Saksone: piedāvā definīcijā termina “jaunrade” vietā lietot formulējumu “Latvijā radīti ieraksti”. Tāpat jautā, vai visas radiostacijas ir iedalītas grupās, un izsaka priekšlikumu apsvērt iespēju mūzikas kvotas vispirms ieviest radio grupu līmenī, turklāt jau no nākamā gada.

A.Cimuška-Rekke: precizē, ka definīcijā domāta jaunrade - Jaunrades fonogramma šā regulējuma izpratnē ir kultūras produkcija, kas radīta Latvijas teritorijā vai kuras radīšanā būtisku radošo ieguldījumu sniedz Latvijas autors, izpildītājs vai producers, tādējādi veicinot vietējās kultūras izteiksmes daudzveidību saskaņā ar 2005. gada UNESCO Konvenciju par kultūras izteiksmes daudzveidības aizsardzību un veicināšanu.

K.Būmeisters: komentē priekšlikumu par mūzikas kvotu attiecināšanu uz radio grupām, norādot, ka galvenais risks ir iespēja, ka radio grupa faktiski varētu sastāvēt no vienas radiostacijas, kas tādējādi izpildītu lielāko kvotu īpatsvaru. Tāpat uzsver, ka radiorganizācijām līgumi ar AKKA/LAA vai LaIPA tiek slēgti nevis grupu, bet gan konkrētu radiostaciju līmenī. Līdz ar to arī mūzikas kvotas būtu loģiski attiecināt uz atsevišķām radiostacijām, nevis radio grupām.

I.Milzarāja: NEPLP ko sabiedrība vēlas klausīties žanriski līdz šim nav pētījuši. Norāda, ka radiostacijām ir priekšstats un savi monitoringi, kas ir tā mūzika, ko sagaida lietotājs. NEPLP definē, kāds ir mērķis frekvencei un mūzikas saturu nevērtē.

B.Barone: jautā vai ir aprēķini, kāda ir prognozējamā atdeve, kas mūzikas nozarei tiek prognozēta ieviešot mūzikas kvotas?

I.Belogrīvs: skaidro, ka aprēķini ir redzami AKKA/LAA prezentācijā, kas iepriekšējās sēdēs jau tika prezentēta. Tajā iekļauti dati par 2022., 2023. un 2024. gadu mūzikas īpatsvaru, kā arī informācija par to, kā tas naudas izteiksmē atspoguļojas autoru atlīdzībās. Norāda, ka šos datus iespējams apkopot Excel formātā un izveidot aprēķinu modeli (estimatīvu), kā situācija mainītos, ja mūzikas īpatsvars tiktu palielināts. Apvienojot šos datus ar LaIPA informāciju, būtu iespējams iegūt kopainu par to, kā mainītos kopējās atlīdzības, ko saņem autori un blakustiesību subjekti.

L.Edvardsa: skaidro, ka dati tika iesniegti LaIPA prezentācijā iepriekšējās sēdēs gan par kopējo ietekmi, gan atsevišķi komercradio.

E.Šēfers: norāda, ka šobrīd nav runa par brīvu tirgu, bet gan par valsts regulētām un ierobežotām frekvencēm, kuras konkursa kārtībā piešķir valsts. Uzsver, ka arī nozares izstrādātajā regulējumā pastāv ievērojama redakcionālā brīvība, jo radiostacijas var izvēlēties dažādus žanrus, valodas un satura formātus, tostarp, vai mūziku veido latviešu mākslinieki vai producenti. Norāda, ka lielākā daļa radiostaciju jau šobrīd sasniedz vai pārsniedz 30 % Latvijā radītas mūzikas īpatsvaru. Uzsvārs tiek likts uz aptuveni 20 radiostacijām, kuras vispār neatskaņo vai atskaņo mazāk nekā 0,8 % Latvijā radītas mūzikas, lai gan tās izmanto Latvijā piešķirtas frekvences. Tiek uzsvērts, ka šāds instruments būtu ieviešams nekavējoties, nevis ar astoņu gadu pārejas periodu.

K.Pļešakovs: jāizskata detalizētāk Ekonomikas ministrijas priekšlikumi. Uzskata, ka radio nozare ir demonstrējusi, ka ar pašregulāciju var daudz ko panākt, piemēram, memorands par sankcijām pakļautu mākslinieku neatskaņošanu. Uzskata, ka ar pašregulāciju var panākt daudz maz pieejamu visiem risinājumu. Kvotas uzskata kā galēju risinājumu pie situācijas, ja citi instrumenti nestrādā.

I.Milzarāja: norāda, ka NEPLP ir vairākkārtīgi izteicies, ka monitoringā ir konstatējuši nepilnības un radio joprojām atskaņo sankcionētos māksliniekus.

A.Cimuška-Rekke: stāsta, ka mūzikas nozarei ir pieredze ar LRA memoranda parakstīšanu, kas rezultējas ir pilnīgi neko, jo visi priekšlikumi, kuri nāca no mūzikas nozares tika noraidīti un LRA biedri tos neapstiprināja.

K.Dagilis: norāda, ka darba grupas sākumā bija plāns līdz 28.aprīlim izstādāt grozījumu likumprojektu un sniegt Ministru kabinetā un, ka šobrīd joprojām notiek turēšanās pie šī plāna.

Līdz nākamajai sēdei 15.aprīlī vēl ir laiks darba grupas dalībniekiem iesūtīt savus priekšlikumus.

Sēde tiek slēgta plkst.17.00

Protokolēja I. Ločmele

Darba grupas vadītājs.....K.Dagilis*

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKU PARAKSTU